

СЪДЕБНА МЕДИАЦИЯ ВЪВ ВЪЗЗИВНОТО ПРОИЗВОДСТВО ПО ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА

*Главен асистент, доктор по право, Борислав Борисов
Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“*

JUDICIAL MEDIATION IN APPEAL PROCEEDINGS IN CIVIL CASES

*Senior Lecturer, PhD, Borislav Borisov
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo*

Резюме: За първи път в процесуалното ни законодателство с измененията и допълненията с ДВ, бр. 11 от 2023 г. на Гражданския процесуален кодекс се допусна възможността за приложение на съдебна медиация във въззивното производство. Тези изменения и допълнения са ключов момент за бъдещото налагане на медиацията в Република България и по всяка вероятност ще провокират разнообразни становища във връзка с установяването на съдебна медиация в този етап от производството. Изложението е насочено към анализ на по-важните моменти от уредбата на съдебната медиация във въззивното производство по граждански дела.

Ключови думи: *съдебна медиация, гражданско производство, въззивно производство, препращане или напътване към медиация*

Abstract: For the first time in our procedural legislation with the amendments and additions with SG No. 11 of 2023 of the Civil Procedure Code, the possibility of applying judicial mediation in appeal proceedings was allowed. These amendments and additions are a key moment for the future imposition of mediation in the Republic of Bulgaria and will, in all probability, provoke diverse opinions in relation to the establishment of judicial mediation at this stage of the proceedings. The report aims to analyze the most important moments of regulating judicial mediation in appeal proceedings in civil cases.

Keywords: *court mediation, civil proceedings, appeal proceedings, referral or guidance to mediation*

Въведение

Интересът към темата е провокиран от измененията и допълненията в Закона за медиация (ЗМ) и Гражданския процесуален кодекс (обн. ДВ., бр. 11 от 2023 г.), посветени на въвеждането на съдебна

медиация по граждански дела. Законодателните промени са съществени, тъй като включват напълно нов по своето естество и съдържание етап по определена категория граждански дела. За първи път в уредбата по ГПК се закрепва процедура по медиация във въззивното производство. Основание да насоча внимание към темата за медиацията във въззивното производство се открива и в обстоятелството, че в дисертационното изследване на тема „Медиацията в българския граждански процес“ (Борисов 2018: 131-132) застъпих становището, че процедурата по медиация е напълно допустима в рамките на въззивното производство. Това становище обосновах с характера на самото въззивно производство, естеството на дейност на въззивния съд, както и с принципната допустимост на процесуални действия на разпореждане с правото на иск (оттегляне и отказ от иск) в рамките на този етап от производството.

Законодателното решение за въвеждане на медиация в гражданското производство достига до съчетание между два коренно различни способа за уреждане на спорове – *медиацията*, отразяваща интересите на страните по спора, като на базата на взаимни отстъпки разрешава възникналия спор, и *съдебното производство*, предвидено и уредено от процесуалните норми производство, при което се достига до постановяване на съдебно решение, разрешаващо повдигнатия пред съда правен спор и обвързващо по задължителен начин страните по делото. Способите, които предоставят защита-санкция в рамките на гражданското производство, се основават на *конфронтационния подход* и съдържат противопоставяне между страните по спора и полагане на усилия, насочени към изгодно съдебно решение за една от тях. Обратно, при процедурата по медиация уреждането на спора се основава на усилията на спорещите страни, които се подпомагат от трето лице, наречено медиатор. Доброволността и съвпадането на воите на двете страни по спора по въпросите на уреждането му се основава на *консенсуалния подход*, почиващ на съгласие и стремеж за постигане на споразумение, което удовлетворява страните по него, създава се отношение на доверие и сътрудничество при изпълнение на поетите задължения. Горните разсъждения за взаимодействието на тези два способа за уреждане на спорове важат в пълна степен за медиацията във въззивното производство.

От 01.07.2024 г. предстои да започне прилагането на новите текстове, посветени на медиацията по висящи съдебни дела в т. нар. съ-

дебни центрове по медиация по чл. 19, ал. 1 ЗМ, което неминуемо ще постави редица въпроси за нейното приложение по граждански дела, включително и в рамките на въззивното производство. Тези текстове свидетелстват за дългия път, който се извървя, за да бъде нормативно закрепена т. нар. съдебна медиация по граждански дела, която ще действа паралелно с процесуалното задължение на съда да напътства или препраща страните към медиация (Димитрова 2022: 145-148).

Всичко това предполага един кратък анализ на положенията в ГПК, отнасящи се до съдебната медиация във въззивното производство.

1. Общи положения на съдебната медиация

С измененията и допълненията в ЗМ и ГПК (обн. ДВ., бр. 11 от 2023 г.), наред със съществуващата извънсъдебна медиация, се въвежда нов вид медиация – медиация по висящи съдебни дела, уредена в Глава VI на ЗМ (Димитрова 2023: 236, 239-240). Най-съществената разлика между двата вида медиация е, че за съдебна медиация говорим в случаите и при условията, предвидени в закон, при които съдът задължава страните по висящо съдебно дело да участват в първа среща в процедура по медиация, която се осъществява в съдебен център по медиация към съответния съд¹ (вж. чл. 19, ал. 1 ЗМ). Общото при двата вида медиация се състои в това, че медиацията е доброволна и поверителна процедура за извънсъдебно разрешаване на спорове, при която трето лице – медиатор, подпомага спорещите страни да постигнат споразумение (чл. 2 ЗМ). Медиацията (извънсъдебна и съдебна) се утвърждава като самостоятелен способ за разрешаване на правни и/или неправни спорове с двойствена природа – от една страна, извънсъдебен способ за разрешаване на правни и/или неправни спорове, а от друга страна, в определени от закона случаи или по преценка на съда се използва в рамките на съдебното производство. Нужно е да се посочи, че въпреки наименованието „съдебна медиация“ или „медиация по съдебни дела“, при провеждането ѝ не участ-

---

¹ Новата уредба на съдебната медиация в Глава шеста на ЗМ изрично посочва, че медиатор към съдебен център по медиация може да бъде лице с юридическо образование, което отговаря на изискванията на чл. 8, ал. 1 и е преминало допълнителен подбор и специализирано обучение по ред, определен в наредбата по чл. 25 от ЗМ. Вж. и чл. 5 от Наредба №10 от 30 октомври 2023 г. за подбора, статута и дейността на медиаторите в съдебните центрове по медиация (в сила от 01.07.2024 г.).

ва съдия, а воденето на преговорите се осъществява от медиатор. На следващо място трябва да се отбележи и друго важно обстоятелство – медиацията не бива да се разглежда единствено и само като правен способ за разрешаване на правни и/или неправни спорове, но тази процедура запазва своята характеристика да бъде култура на общуването (Димитрова 2021: 186). Това виждане ще продължи да съпътства развитието на института на медиацията, която по същността си е модел на поведение при управление на различни по своя характер конфликти и култура на позитивна комуникация, което я прави все по-търсена и желана форма за снижаване на напрежението в обществените отношения.

Съобразно процесуалния модел, който ще започне да се прилага от 01.07.2024 г., процедурата по съдебна медиация е допустимо да бъде проведена както в общия исков процес, така и в част от особените искиви производства – бързо производство, производство по брачни дела, съдебна делба и производство по търговски спорове (Борисов 2012: 20 и 23; Тянкова 2012: 13). Следва да се отбележи, че наред с новите положения на съдебната медиация е съхранена процесуалната възможност за приканване на страните към спогодба – след изясняване на спора от фактическа страна и след фазата по събиране на доказателства (чл. 145, ал. 3 и чл. 149, ал. 1 ГПК).

Новата процесуална уредба на съдебната медиация обхваща изброяването на тези дела, при които задължително се провежда първа среща по медиация (чл. 140а, ал. 1 ГПК), и тези, при които по преценка на съда може да задължи страните да участват в процедура по медиация (чл. 140а, ал. 2 ГПК). В последния случай, във връзка с тази преценка на съда, законодателят въвежда критерии, въз основа на които съдът преценява дали да задължи страните да участват в процедура по медиация – между страните са налице трайни отношения; между страните се водят или са водени няколко дела, които имат връзка помежду си; по делото са предявени множество искове или насрещни претенции; разноските за производството може значително да надхвърлят материалния интерес по делото, бързото доброволно разрешаване на спора е в интерес на страните или на детето; основните обстоятелства, от които произтичат претендираните права и възражения, са безспорни и накрая са налице други обстоятелства, които сочат, че спорът е подходящ за медиация – чл. 140а, ал. 3 ГПК.

В чл. 140а, ал. 4 ГПК са изброени обстоятелства, които правят процедурата по медиация невъзможна или неуместна и при наличието на които съдът не задължава страните да участват в такава процедура.

В общия исков процес, във всяко положение на делото след изтичане на срока за отговор на исковата молба и до приключване на съдебното дирене в случаите по чл. 140а, ал. 1 ГПК съдът задължава, а в случаите по чл. 140а, ал. 2 ГПК – може да ги задължи, да участват в първа среща в процедура по медиация, след като извърши преценка на всички обстоятелства по чл. 140а, ал. 3 и 4 ГПК. Безспорно е, че се касае за модел на съдебна медиация, който не може да бъде определен като задължителен и в този смисъл не влиза в разрез с основния принцип на медиацията – доброволността на процедурата. Избраният модел на съдебна медиация не налага задължително участие на страните в процедурата или постигане на споразумение в нейните рамки. Нещо повече, първата среща в процедура по медиация е предвидено да се провежда след изтичане на срока за отговор на исковата молба и най-късно до приключване на съдебното дирене, което означава, че съдът ще разполага с процесуалните документи на страните (искова молба и отговор на исковата молба) с доказателствата към тях и в случаите на чл. 140а, ал. 2 ГПК ще бъде в състояние да направи пълноценна преценка дали да задължи страните да участват в първа среща в процедура по медиация. С оглед изискването за разглеждане на делата в разумен срок, страните са длъжни да участват в процедура по медиация само веднъж в производството – чл. 140б, ал. 2 ГПК.

В случаите на задължително участие в първа среща в процедура по медиация или такива, при които по преценка на съда са задължени да участват, страната, която е отказала да участва лично или чрез пълномощник в срещата, дължи таксите и разноските по делото в съответната инстанция, както и разноските по ал. 1, ако страната е загубила делото (разноските в процедура по медиация, проведена в рамките на общата продължителност по чл. 22, ал. 1 ЗМ, които се заплащат от бюджета на съда). Според чл. 78а, ал. 2 ГПК, в случаите, в които не е проведена първа среща в процедура по медиация поради отказ и на двете страни, таксите и разноските остават върху тях, както са ги направили, а разноските по ал. 1 се заплащат от тях поравно.

2. Уредба на съдебната медиация във въззивното производство

Съществена новост в уредбата на ГПК е уредената от законодателя възможност за съдебна медиация във въззивното производство (вж. чл. 267, ал. 3-4 и 268, ал. 3 ГПК). Още тук трябва да се посочи, че дали тази промяна в уредбата на въззивното производство ще постигне желаните ефект е рано да се каже, но законодателното решение за закрепване на медиацията във въззивното производство следва да се подкрепи. То показва последователния подход на законодателя да предостави още една допълнителна възможност на страните по спора да постигнат доброволното му уреждане. Направените промени намират нужния баланс и отчитат общата идея да се обхванат определен кръг дела, при които по закон или по преценка на съдията се провежда първа среща по медиация. Накрая, това законодателно решение е адекватно и балансирано – не се утежнява и забавя съдебното производство и в същото време, на този етап от производството, се гарантира доброволният характер на процедурата по медиация.

Уредбата на процедурата по съдебна медиация във въззивното производство е значително по-пестелива в сравнение с тази в общия исков процес. Същата обхваща три алинеи, които уреждат предпоставките, времеви момент, в който може да се извърши задължаването на страните към медиация, и последиците за производството, ако страните изберат да се възползват от процедура по медиация. Въвеждането на процедура по съдебна медиация в гражданското производство, включително и във въззивното производство, допуска и обхваща следните познати три подхода – чрез задължаване и прераждане към първа среща в процедура по медиация, чрез напътване към медиация от съда и накрая – по инициатива и съгласие на страните (Пенова 2023: 186). Всичко изложено още веднъж подчертава законодателната идея за сближаване на медиацията с гражданското производство и нейното внедряване на всеки възможен етап от него.

Разбира се, противниците на законодателното разрешение за въвеждане на съдебната медиация във въззивното производство биха посочили, че след като първоинстанционното производство приключва със съдебно решение, то това прави излишно провеждането на първа среща по медиация между страните по делото в рамките на въззивното производство. В този момент шансовете за постигане на

споразумение между страните са минимални, да не кажем нищожни, доколкото спечелилата делото пред първата инстанция страна трудно би се съгласила да изостави постигнатото пред първата инстанция с оглед постигане на споразумение, заместващо първоинстанционното решение.

Подобни съображения не бива да се превръщат в спънка по отношение на идеята за по-широко внедряване на доброволното разрешаване на спора чрез съдебна медиация. Внедряването ѝ в рамките на въззивното производство цели предоставяне на допълнителни гаранции за страните по делото – спестяване на значителни по размер разноси в рамките на въззивното производство, снижаване на напрежението между страните по спора и доброволното изпълнение на постигнатите договорки в споразумението, което не е така сигурно след влизане в сила на съдебното решение.

В подкрепа на горното следва да се споделят и част от постановките в процесуалната литература по отношение на въззивното производство, посветени на непосредствената задача на въззивното производство. Според изказаните в процесуалната теория виждания въззивното производство е „само един от етапите на единния граждански процес и продължение на дейността на първоинстанционния съд, който разглежда материалноправния спор по същество“ (Корнезов 1999: 15; Корнезов 2009: 745-746). Предмет на въззивното производство, независимо дали то е пълно, или ограничено, е материалноправният спор (Сталев, Ж. и др. 2020: 518; Стамболиев 2010: 119-120). Във фазата на въззивното производство се разглежда самият материалноправен спор, което означава, че процедура по медиация, осъществена в рамките на този етап от гражданското производство, може да послужи за доброволно уреждане на спора.

Накрая, насочването (напътването) към първа среща по медиация от решаващия състав на въззивния съд с оглед уреждане на спора по доброволен път напълно кореспондира със съществуващите законови изисквания, които вменияват задължение на съда да напътства страните по делото към процедура по медиация. Извод за това може да направим както от чл. 11, ал. 3 ЗМ, който предвижда, че предложение за разрешаване на спора чрез медиация може да направи и съдът или друг компетентен орган, пред който спорът е отнесен за решаване, без да се посочва краен момент за напътване към медиация, така и от новата ал. 4 на чл. 11 ЗМ – в предвидените в закон случаи

съдът задължава страните да участват в първа среща в процедура по медиация.

Текстовете на ал. 3-4 на чл. 267 ГПК уреждат случаите, при които е допустимо въззивният съд да задължи страните по делото да участват в процедура по медиация или да бъдат напътени към този способ за разрешаване на споровете.

Когато в първоинстанционното производство не е проведена среща в процедура по медиация по причина, че съдът не е указал задължението на страните да участват в нея или някоя или всички страни не са взели участие в процедурата, в случаите по чл. 140а, ал. 1 ГПК въззивният съд *задължава* страните да участват в такава процедура, а в случаите по чл. 140а, ал. 2 ГПК *може да ги задължи* да участват по реда на чл. 140б, ал. 3-5 ГПК. Когато в първоинстанционното производство е проведена процедура по медиация, въззивният съд *може отново да напъти* страните към медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора.

Законодателят възприема подход, при който самото насочване към първа среща по медиация във въззивното производство е в рамките на подготовката на делото от въззивния съд (чл. 267 ГПК). При постъпване на делото във въззивната инстанция, след проверката на редовността и допустимостта на жалбите, в закрито заседание съдебният състав се произнася по направените доказателствени искания и насрочва делото в открито заседание (чл. 267, ал. 1 ГПК). Така въпросът за задължаване на страните към съдебна медиация се извършва на ранен етап от производството – при разрешаването на въпроса за допустимостта на жалбите и доказателствените искания на страните. Това законодателно решение напълно кореспондира със същността и идеята за въвеждане на процедура по съдебна медиация по граждански дела още в самото начало на гражданските производства и с него се цели медиацията да бъде *паралелен способ*, чрез който спорът да се разреши по доброволен начин и така да се способства за бързо и навременно разрешаване на спора. Само по изключение въззивният съд може да се произнесе по въпроса за съдебната медиация и нейното провеждане в открито заседание по делото (чл. 268, ал. 3 ГПК), което не би следвало да доведе до съществено забавяне на производството.

От законовите текстове на чл. 267, ал. 3-4 ГПК може да се направи и друг извод – за съществуващото различие в основанието за

провеждане на процедура по съдебна медиация във въззивното производство. В ал. 3 на чл. 267 ГПК провеждането на процедура по медиация е за първи път и е обвързано от установен от въззивния съд процесуален пропуск на първоинстанционния съд да задължи страните по делото да участват в процедура по медиация, респ. неучастие на някоя или на всички страни (чл. 140а, ал. 1 ГПК), както и на липсата на преценка по чл. 140а, ал. 2 ГПК от първоинстанционния съд, че спорът е възможно да бъде разрешен в рамките на съдебна медиация. В случаите на чл. 267, ал. 4 ГПК процедура по първа среща по медиация е вече проведена в рамките на първата инстанция, но въззивният съд по свое усмотрение може отново да напъти страните към медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора. В първата хипотеза (чл. 267, ал. 3 ГПК) сме изправени пред изпълнение за първи път на процесуалните задължения на съда по чл. 140а, ал. 1 и 2 ГПК, а във втория случай – след проведена процедура по медиация в първата инстанция въззивният съд проявява ангажираност за повторно напътване на страните към процедура по медиация.

Пропускът на първоинстанционния съд да задължи страните по делото да участват в процедура по медиация по реда на чл. 140а, ал. 1 ГПК, респ. неучастие на някоя или всички страни, както и липсата на преценка по реда на чл. 140а, ал. 2 ГПК, че спорът е възможно да бъде разрешен в рамките на съдебна медиация не може да се окачествява като повод за въззивно обжалване и основание да се иска от въззивния съд отмяна на първоинстанционното решение. Наличието на един от някои от посочените в ГПК случаи на неизползване на съдебна медиация в рамките на първоинстанционното производство се отстраняват от самия въззивен съд, което е предпоставка да се пристъпи към следващите процесуални действия по делото. Евентуалното въздигане на неизпълнението на изискванията на чл. 140а, ал. 1 и 2 ГПК като порок на първоинстанционното решение би обезсмислило правораздавателната дейност на първоинстанционния съд само поради негов отстраним от по-горната инстанция пропуск да задължи страните да участват в първа среща по медиация, респ. да гарантира участието на всички страни в процедурата или да извърши собствена преценка за задължаване на страните да участват в процедура по медиация.

За разлика от задълженията на въззивния съд по чл. 267, ал. 3 ГПК, в чл. 267, ал. 4 ГПК се допуска провеждане на процедура по

медиация в този стадий на производството, след като вече веднъж е проведена в първоинстанционното производство. В правната теория е посочено, че медиацията е адекватен инструмент за ускоряване на съдебното производство и поради тази причина в хода на делото съдът може да напъти страните към медиация (Димитрова 2007: 59). От друга страна, напътването на страните по конкретен правен спор се разглежда като специфично проявление на служебното начало под формата на разяснителна и насочваща дейност на съда в открито съдебно заседание (Иванова, Р., Пунев, Бл., Чернев, С. 2009: 39, 218, 254)².

Подобно задължение на въззивния съд за напътване към медиация е пример, че българският законодател сериозно е обмислил и преценил мястото на съдебната медиация във въззивното производство, което в обсъжданата хипотеза почива на преценката на въззивния съд. Тази съдебна преценка може да се основава на определен кръг факти и обстоятелства по делото (напр. изявления и процесуални действия на страните в първоинстанционното производство, допуснати и събрани доказателствени средства), както и на базата на критериите в чл. 140а, ал. 3 ГПК – напр. разноските за производството може значително да надхвърлят материалния интерес по делото (чл. 140а, ал. 3, т. 4 ГПК); бързото доброволно разрешаване на спора е в интерес на страните или детето (чл. 140, ал. 3, т. 5 ГПК). Напътването на страните към медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора се осъществява в закрито заседание с определеното, с което се разрешават предварителните въпроси, и делото се насрочва за открито съдебно заседание (чл. 267 ГПК).

Съгласно чл. 268, ал. 3, изр. първо ГПК в откритото заседание съдът може да напъти страните към медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора. Този пореден опит за насочване на страните по делото към процедура по медиация се извършва за пореден път потвърждава идеята за използване на широк спектър от допустими от закона форми за напътване към процедура по медиация на страните по спора. При съгласие на страните за участие в такава процедура делото се отлага или производството се спира по реда на чл. 229, ал. 1, т. 1 ГПК.

По мое мнение във въззивното производство, по подобие на пър-

---

² Вж. Иванова, Р., Пунев, Бл., Чернев, С. (2008). Коментар на Новия граждански процесуален кодекс. София, с. 39, 218, 254.

воинстанционното производство, би следвало да намери приложение разпоредбата на чл. 140б, ал. 3 ГПК, която урежда продължителността на процедурата по съдебна медиация. Въззивният съд следва в определението по чл. 267 ГПК да определи срок за провеждане на медиацията, който не може да бъде по-дълъг от два месеца от съобщаването на определението на страните. В случай на общо съгласие на страните процедурата по медиация може да продължи и след този срок едновременно с разглеждането на делото или производството да бъде спряно по реда на чл. 229, ал. 1, т. 1 ГПК. Спиране на производството е предвидено в хипотезата на чл. 268 ГПК, отнасяща се до напътване на страните към медиация в открито съдебно заседание по делото.

В зависимост от изхода на процедурата по съдебна медиация са възможни следните варианти на развитие и приключване на производството пред въззивния съд.

Съгласно чл. 140б, ал. 5 ГПК, ако не се постигне споразумение или одобрената спогодба се отнася само за част от спора, съдът продължава разглеждането на делото за останалата част.

Втората хипотеза е налице, когато страните по делото постигнат писмено споразумение в резултат от проведена процедура по медиация (чл. 24, ал. 1 ЗМ). При тази хипотеза на постигнато споразумение в резултат на процедура по медиация във въззивното производство се поставя въпросът за съдбата на постановеното първоинстанционно съдебно решение. В общия исков процес, съгласно чл. 140б, ал. 4 ГПК, когато в процедурата по медиация е постигнато споразумение в зависимост от съдържанието му делото се прекратява или съдът одобрява спогодбата по реда на чл. 234 ГПК в седемдневен срок от подаването на заявлението до съда. С оглед на цитираното правило и при отчитане наличието на постановено първоинстанционно съдебно решение би следвало да се приеме, че е възможно страните да имат интерес единствено да се прекрати висящото съдебно производство, като за целта постигната съгласие да бъде извършено оттегляне или отказ от иск по делото, което ще има за последица десезиране на въззивния съд, обезсилване на постановения съдебен акт на първата инстанция и постановяване на определение за прекратяване на производството по делото. Постановеното решение на първата инстанция не може да влезе в сила, доколкото е налице десезиране на съда, направено пред въззивната инстанция и не е налице процесуална възможност първоинстанционният съд, постановил обжалваното

решение, да обезсили собствения си съдебен акт. След като е налице десезиране на съда, след момента на постановяване на решение на първата инстанция и същото това десезиране води до недопустимост на решението, то обезсилването му и прекратяването на производството следва да се извърши единствено от въззивния съд (чл. 270, ал. 3, изр. първо ГПК).

Другият възможен случай е, когато страните желаят споразумението, постигнато в процедура по медиация, да бъде одобрено като *съдебна спогодба* по реда на чл. 234 ГПК³. В този случай то се одобрява от съда, пред който е висящо делото, по което е започнала процедурата по медиация (чл. 24, ал. 2 ГПК), т.е. споразумението се одобрява от самия въззивен съд и ще има значението на съдебна спогодба. Доколкото съдебната спогодба има значението на влязло в сила съдебно решение (чл. 234, ал. 3 ГПК) и по аргумент от чл. 299 ГПК, който гласи, че спор, разрешен с влязло в сила решение, не може да бъде пререшаван, освен в случаите, когато законът разпорежда друго, то това ще има за логична последица обезсилване на първоинстанционното решение.

От горните два случая трябва да се отграничава друга възможна хипотеза, при която ще се достигне единствено до обезсилване на решението от съда, който го е постановил (без да е налице искане за одобряване на споразумението като съдебна спогодба). Тази хипотеза се налага поради принципната възможност преди влизане в сила на решението на първата инстанция и преди изпращане на делото заедно с жалбите и отговорите на горестоящия съд (чл. 263, ал. 5 ГПК), процедурата по медиация да продължи по съгласие на страните макар и след завършване на първата среща по медиация (чл. 22, ал. 3, изр. първо ЗМ) или спорът да бъде отнесен за решаване при условията на т. нар. извънсъдебна медиация. В този случай би следвало да намери приложение правилото на чл. 249 ГПК, което гласи, че когато решението на съда не е влязло в сила и страните заявяват, че са се спогодили и молят делото да се прекрати, то съдът, който е постановил решението, ще го обезсили.

---

³ Законодателят изрично въвежда изискването за форма на споразумението от медиация по съдебни дела. Съгласно чл. 24, ал. 1 ЗМ споразумението, постигнато в процедура по Глава шеста, се сключва в писмена форма. По този начин се цели постигането на правна сигурност и убеденост за съгласието на страните относно съдържанието на постигнатите уговорки в него.

Заклучение

В резултат на направения анализ могат да бъдат формулирани следните по-важни изводи.

На първо място, целта на промените в ЗМ и ГПК е да се постигне по-бързо и ефективно правораздаване, което е от съществено значение за цялото общество. Няма съмнение, че използването на медиация по време на висящи съдебни дела в рамките на въззивното производство е допълнителна процесуална възможност, която следва да се използва от въззивните съдилища по тяхна преценка и в предвидените от закона рамки и случаи. Анализът показва постоянно увеличаващия се брой възможности за доброволно уреждане на спора, с които разполагат страните в гражданското производство, които следва пълноценно да се използват.

На второ място, разгледаните проявления на съдебната медиация във въззивното производство показват посоката, която следва българският законодател за все по-задълбочаващо се съчетаване и взаимодействие на средствата и способите на държавното правосъдие с алтернативни способи за уреждане на спорове, сред които се причислява и медиацията. Това законодателно решение не само затвърждава връзките между държавното правосъдие и процедурата по медиация, но и изгражда баланс в отделните способи за уреждане на спорове и напълно кореспондира с общата идея за засилване на общественения стремеж към доброволно уреждане на гражданскоправни спорове. На практика се наблюдават процеси, които установяват т. нар. *плуралистичен подход*, при който спорещите страни разполагат с избор при определяне и използване на методите за уреждане на възникналите между тях спорове.

Трето, с нововъведените разпоредби на съдебна медиация във въззивното производство не се утежнява или затруднява съдебното производство, а напротив – уредбата е насочена към отстраняване на евентуален пропуск на първоинстанционния съд за задължаване на страните към процедура по медиация в предвидените от закона случаи, гарантиране участието на всички страни в процедура по медиация или насочване на страните към медиация. По този начин последователно се прокарва идеята за доброволно уреждане на конфликтните отношения, като се създават процесуални способи и средства да се осъществи или да се продължи под формата на първа

среща по медиация. Насочването към първа среща по медиация в определените от закона случаи не води до спиране на производството по делото пред въззивния съд, но в случай че въззивният съд е извършил напътване към медиация в открито съдебно заседание, съгласието на страните да се възползват от провеждане на съдебна медиация може да бъде основание за отлагане на делото или спиране на производството.

Накрая, в зависимост от изхода на процедурата по съдебна медиация са възможни различни варианти на развитие и приключване на производството пред въззивния съд, като следва да се отчитат спецификите на етапа, в който се провежда процедурата по медиация (наличието на невлязло в сила първоинстанционно решение, неговото обжалване и висящност на производството пред въззивния съд), както и крайния резултат на процедурата по медиация.

Използвана литература

1. Борисов, Б. (2018). Медиацията в българския граждански процес. Велико Търново: Св. св. Кирил и Методий.
(Borisov, B. (2018). *Mediatsiyata v balgarskiya grazhdanski protses*. Veliko Tarnovo: Sv. sv. Kiril i Metodiy.)
2. Борисов, Б. (2012). Медиация и другите алтернативни способи за доброволно разрешаване на спорове в гражданския процес. // DE JURE - Официално издание на Юридически факултет на ВТУ, №1, с. 19-28.
(Borisov, B. (2012). *Mediatsiya i drugite alternativni sposobi za dobrovolno razreshavane na sporove v grazhdanskiya protses*. // DE JURE – Ofitsialno izdanie na Yuridicheski fakultet na VTU, №1, s. 19-28.)
3. Димитрова, А. (2007). Медиацията като способ за уреждане на спорове между граждани. // Съвременно право, №1, с. 58-65.
(Dimitrova, A. (2007). *Mediatsiyata kato sposob za urezhdane na sporove mezhdu grazhdani*. *Savremenno pravo*, №1, s. 58-65.)
4. Димитрова, Д. (2023). Въвеждане на задължителна съдебна медиация в България и добри европейски практики. // DE JURE – Официално издание на Юридически факултет на ВТУ, №2, с. 234-248.

- (Dimitrova, D. (2023). Vavezhthane na zadalzhitelna sadebna mediatsiya v Balgariya i dobri evropeyski priktiki. // DE JURE – Ofitsialno izdanie na Yuridicheski fakultet na VTU, №2, s. 234-248.)
5. Димитрова, Д. (2022). Препращане към медиация от съдилищата – тенденции и перспективи. // Медиацията в различните обществени сфери. Сборник доклади. Варна, с. 145-148.
(Dimitrova, D. (2022). Preprashtane kam mediatsiya ot sadilishtata – tendentsi i perspektivi. // Mediatsiyata v razlichnite obshtestveni sferi. Sbornik dokladi. Varna, s. 145-148)
6. Димитрова, Д. (2021). Медиацията като учебна дисциплина във висшите училища. // Медиацията в различни обществени сфери. Сборник доклади. Варна, с. 185- 195.
(Dimitrova, D. (2021). Mediatsiyata kato uchebna distsiplina vav visshite uchilishta. // Mediatsiyata v razlichni obshtestveni sferi. Sbornik dokladi, Varna, s. 185-195)
7. Иванова, Р., Пунев, Бл., Чернев, С. (2008). Коментар на Новия граждански процесуален кодекс. София: Труд и право.
(Ivanova, R., Pnev, Bl., Chernev, S. (2008). Komentar na Noviya grazhdanski protsesualen kodeks. Sofiya: Trud i pravo.)
8. Корнезов, Л. (1999). Въззивно производство. София: Софи – Р.
(Kornezov, L. (1999). Vazzivno proizvodstvo. Sofiya: Sofi – R.)
9. Пенова, А. (2023). Съдебна и извънсъдебна медиация – етапи в процедурата. // Медиацията в различни обществени сфери. Сборник доклади. Варна, с. 183-199.
(Penova, A. (2023). Sadebna i izvansadebna mediatsiya – etapi v protsedurata. Mediatsiyata v razlichnite obshtestveni sferi. Sbornik dokladi. Varna, s. 183-199)
10. Сталев, Ж. и др. (2020). Българско гражданско процесуално право. Десето допълнено и преработено издание. Второ по действащия ГПК. София: Сиела.
(Stalev, Zh. i dr. (2020). Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. Deseto dopalнено i preraboteno izdanie. Vtoro po deystvashtiya GPK. Sofiya: Siela.)
11. Стамболиев, О. (2010). Доказването в гражданския процес. София: Сиела.

(Stamboliev, O. (2010). *Dokazvaneto v grazhdanskiya protses*. Sofiya: Siela.

12. Тянкова, Я. (2012). Приложение на медиацията в производството по несъстоятелност. // DE JURE – Официално издание на Юридически факултет на ВТУ, №1, с. 12-18.

(Tyankova, Ya. (2012). *Prilozhenie na mediatsiyata v proizvodstvoto po nesastoyatelnost*. // DE JURE – Ofitsialno izdanie na Yuridicheski fakultet na VTU, №1, s. 12-18.)

За контакти:

Гл. ас. д-р Борислав Борисов
Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“
borislav.borisov@ts.uni-vt.bg